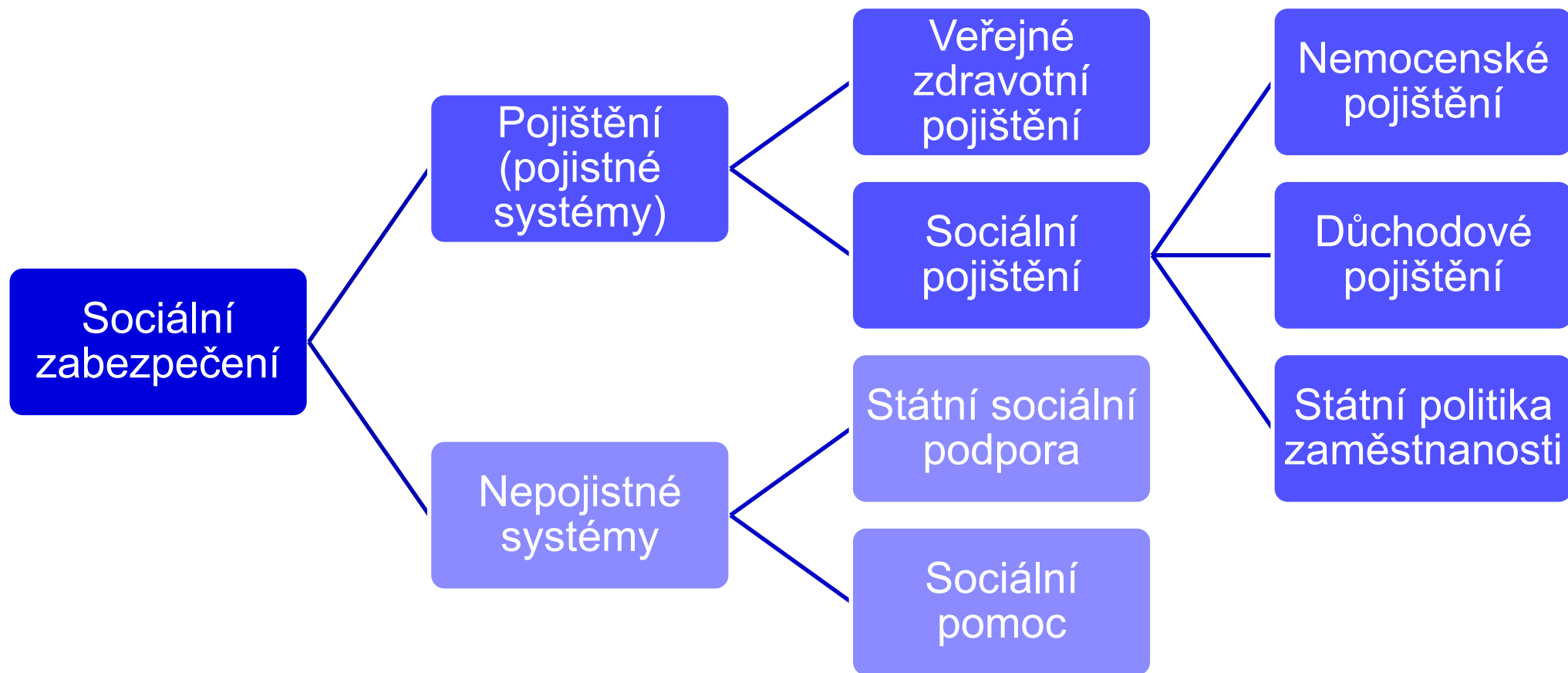

DŮCHODOVÉ POJIŠTĚNÍ

NV102K SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ

KONZULTACE 22. 11. 2024

SOCIÁLNÍ ZABEZPEČENÍ – SYSTÉMOVÉ SOUČÁSTI

K čemu slouží důchodové pojištění? Jaké sociální události jsou z tohoto systému kryty?

Jaký je charakter důchodového pojištění jakožto subsystému sociálního zabezpečení?

Jaké jsou principy charakterizující důchodové pojištění a jak byste důchodové pojištění jako systém charakterizovali?

Ve kterém právním předpise je upraveno řízení ve věcech důchodového pojištění?

K ZAMYŠLENÍ

PRAMENY DP

- ústavní pořádek
- zákon č. 155/1995 Sb., **o důchodovém pojištění**
 - Upravuje podmínky účasti na pojištění, nároku na jednotlivé druhy důchodů, podmínky pro stanovení výše důchodů a další související otázky.
- zákon č. 582/1991 Sb., **o organizaci a provádění sociálního zabezpečení**
 - Upravuje úkoly ČSSZ a ÚSSZ při organizaci a provádění důchodového pojištění včetně procesních otázek, dále stanoví povinnosti pojištěnců, zaměstnavatelů a příjemců důchodů.
- zákon č. 589/1992 Sb., **o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti**
 - Upravuje pojistné na důchodové pojištění, tj. okruh poplatníků, výši pojistného, způsob odvodu a další související otázky
- + **prováděcí právní předpisy**

Čl. 30 LZPS

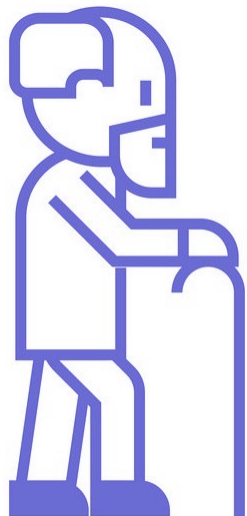
(1) Občané mají právo na **přiměřené hmotné zabezpečení** ve stáří a při nezpůsobilosti k práci, jakož i při ztrátě živitele.

(2) Každý, kdo je v hmotné nouzi, má právo na takovou pomoc, která je nezbytná pro zajištění základních životních podmínek.

(3) Podrobnosti stanoví zákon.

SOCIÁLNÍ UDÁLOSTI

dlouhodobé sociální události

stáří

nemožnost nebo omezení výkonu soustavné výdělečné činnosti z důvodu **vyššího věku jedince**

invalidita

nemožnost nebo omezení výkonu soustavné výdělečné činnosti v důsledku **dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu**

ztráta živitele

úmrtí osoby, která plnila (nebo by měla plnit) vyživovací povinnost vůči jiné osobě

Je účast v systému důchodového pojištění povinná či dobrovolná?

Jsou účastni důchodového pojištění rovněž zaměstnanci činní na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr?

Co je to hlavní a vedlejší samostatná výdělečná činnost?

K ZAMYŠLENÍ

ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA DP

Snaží se podchytit situace fyzických osob, tzv. sociální události, které souvisí s negativními dopady výpadku jejich příjmů na základě některé ze zákonem uznané **DLOUHODOBÉ** sociální události - např. invalidita či stáří).

z hlediska postavení státu v NP se jedná o **státní zabezpečení**

- stát je nositelem
- provádí systém důchodového pojištění
- stát financuje základní důchodový systém prostřednictvím státního rozpočtu

z hlediska postavení jednotlivce se jedná o **princip pojistný, zabezpečovací a mírně zaopatřovací**

ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA DP

SYSTÉM

všeobecný

jednotný

povinný

solidarita mezigenerační, příjmová

OSOBNÍ ROZSAH

= vymezení okruhu oprávněných subjektů, které jsou účastny DP

– fyzické osoby uvedené v zákoně o důchodovém pojištění

FO účastny DP jen na základě toho, že jsou uvedeny v zákoně

§ 5 odst. 1
ZDP

FO, které kromě toho, že jsou uvedeny v zákoně musí splnit ještě další podmínky požadované zákonem

§ 5 odst. 2
ZDP

FO, které se účastní dobrovolně

§ 6 odst. 1
ZDP

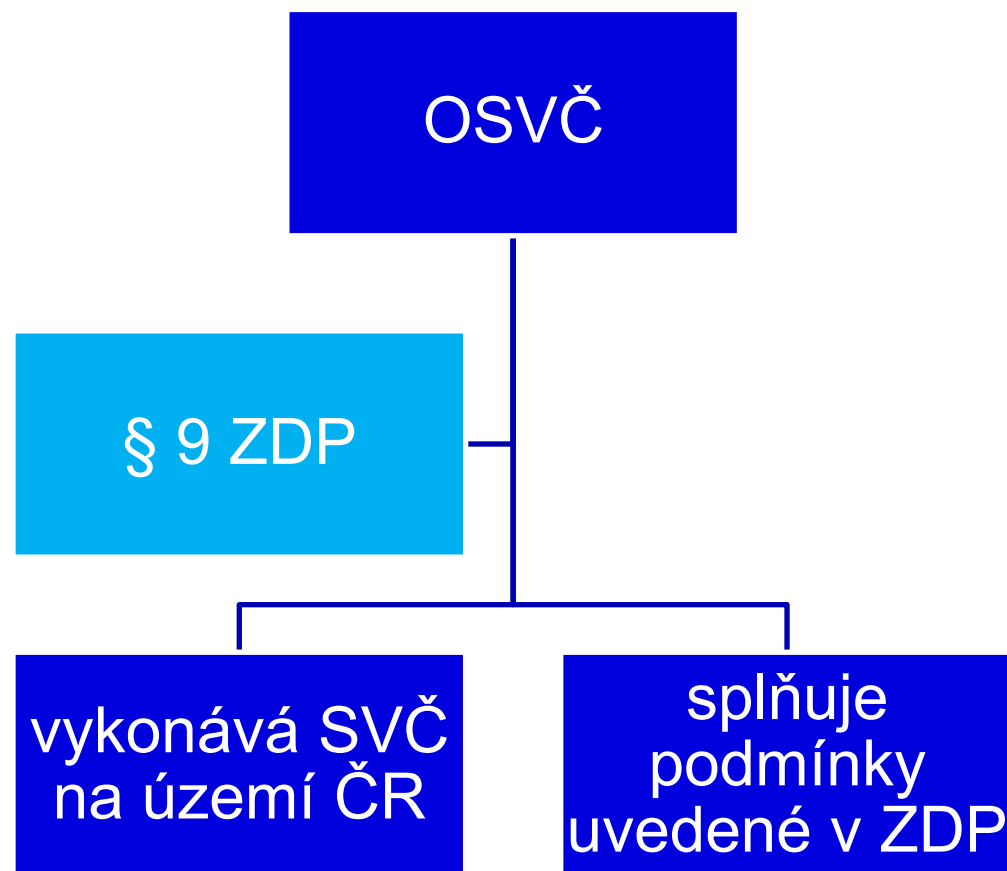
kvalifikované
důvody

§ 6 odst. 2
ZDP

nekvalifikované
důvody

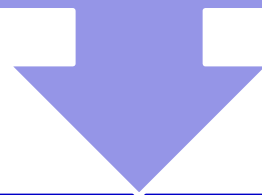
max. 15 let

ÚČAST OSVČ NA DP

HLAVNÍ SVČ

SVČ je hlavní, pokud není považována za vedlejší

OSVČ je v kalendářním roce účastna pojištění po dobu, po kterou vykonávala hlavní samostatnou výdělečnou činnost.

VEDLEJŠÍ SVČ

Samostatná výdělečná činnost se považuje za **vedlejší samostatnou výdělečnou činnost**, pokud osoba samostatně výdělečně činná v kalendářním roce

- vykonávala zaměstnání (zakládající účast na nemocenském pojištění),
- měla nárok na výplatu invalidního důchodu nebo jí byl přiznán starobní důchod,
- měla nárok na peněžitou pomoc v mateřství nebo nemocenské z důvodu těhotenství a porodu, pokud tyto dávky náleží z nemocenského pojištění zaměstnanců,
- osobně pečovala o dítě do 4 let věku,
- osobně pečovala o osobu mladší 10 let, která je závislá na pomoci jiné osoby ve stupni I (lehká závislost), nebo o osobu, která je závislá na pomoci jiné osoby ve stupni II (středně těžká závislost) nebo stupni III (těžká závislost) anebo stupni IV (úplná závislost)5c), pokud osoba, která je závislá na pomoci jiné osoby, je osobou blízkou, nebo žije s osobou samostatně výdělečně činnou v domácnosti, není-li osobou blízkou, nebo
- byla nezaopatřeným dítětem podle § 20 odst. 4 písm. a) ZDP.

V těch kalendářních měsících, v nichž aspoň **po část měsíce** byla vykonávána samostatná výdělečná činnost, a v této době výkonu samostatné výdělečné činnosti aspoň po část této doby trvaly výše uvedené skutečnosti (alespoň některá z nich).

Osoba samostatně výdělečně činná je v kalendářním roce účastna pojištění po dobu, po kterou vykonávala vedlejší samostatnou výdělečnou činnost, pokud její **příjem z vedlejší samostatné výdělečné činnosti dosáhl v kalendářním roce aspoň rozhodné částky**.

ÚČAST OSVČ NA DP

OSVČ se DP účastní

povinně

vykonává hlavní
výdělečnou činnost

vykonává vedlejší
SVČ a její příjem
přesáhl rozhodnou
částku

po dobu, po kterou
je poplatníkem v
paušálním režimu

pro rok 2024: 105
520 Kč

§ 10 odst. 7 ZDP

dobrovolně

vykonává vedlejší
výdělečnou činnost

a její příjem z SVČ
nepřesáhl
rozhodnou částku

podala přihlášku

§ 9 odst. 6 ZDP

pro rok 2024: 105
520Kč

PŘÍKLAD

Paní Jitka Tallinská je prodavačka. Stále prodává v supermarketu a zároveň má živnostenské oprávnění k výuce cizích jazyků a pořád se doma po večerech věnuje výuce angličtiny a estonštiny.

- Je Jitka Tallinská účastna důchodového pojištění?
- Pokud ano, ze kterých činností?

PRÁVNÍ VZTAH SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ

klidová fáze

- účast osoby na pojištění, výkon výdělečné činnosti a podílení se na tvorbě prostředků, ze kterých je systém financován ve formě odvodu pojistného

realizační fáze

- vznik zákonem uznané sociální události (stáří, invalidita, úmrtí živitele) – dochází k výplatě dávek důchodového pojištění

DŮCHODOVÉ PRÁVNÍ VZTAHY

= právní vztahy, v nichž jejich účastníci vystupují jako nositelé vzájemných práv a povinností, stanovených příslušnými právními předpisy

základní

odvozené

podmíněnost dávkového vztahu
pojistitel a dávkový
vztahem pojistným

oprávněný
subjekt je
čekatelem na
dávky

jejich účelem je
realizace plnění
z DP

procesní
vztahy

sankční vztahy

odpovědnostní
vztahy

kontrolní
vztahy

DŮCHODOVÉ SCHÉMA, DŮCHODOVÁ FORMULE

DŮCHODOVÉ SCHÉMA

zahrnuje základní podmínky
pro nárok na důchod

DŮCHODOVÁ FORMULE

způsob výpočtu výše důchodu

VĚCNÝ ROZSAH

nárok na důchod

dnem splnění podmínek
stanovených ZDP

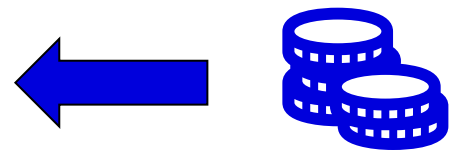
nezaniká uplynutím času

nárok na výplatu
důchodu

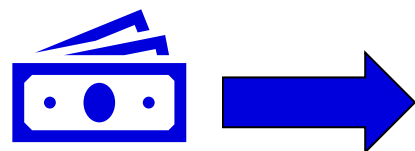
splněním podmínek stanovených ZDP
pro vznik nároku na důchod a na jeho výplatu
a podáním žádosti o přiznání
nebo vyplácení důchodu

zaniká uplynutím pěti let
ode dne, za který důchod
nebo jeho část náleží

VÝPLATA DÁVKY

ČSSZ

ÚSSZ

VĚCNÝ ROZSAH

opakující se peněžité dávky

obligatorní

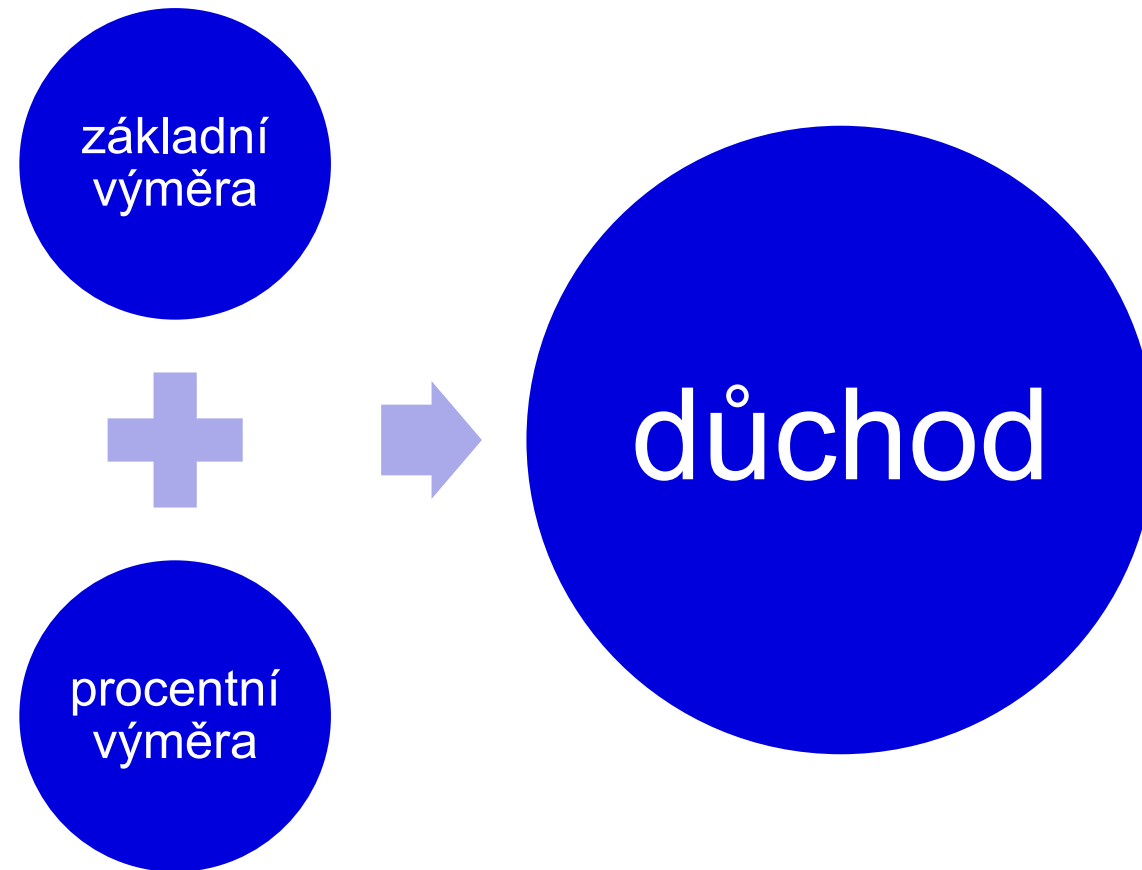
starobní

invalidní

sirotčí

vdovský a
vdovecký

ČÁSTI DŮCHODU

ČÁSTI DŮCHODU

důchod

základní výměra

fixní částka
10 % průměrné měsíční mzdy

pro rok 2023:
4 040 Kč
pro rok 2024:
4 400 Kč

procentní výměra

zjišťována
z výpočtového základu

zásluhovost,
příjmová solidarita
§ 15 - § 19
ZDP

VÝPOČTOVÝ ZÁKLAD (§ 15 ZDP)

se stanoví redukcí z osobního vyměřovacího základu

osobní vyměřovací základ (§ 16 ZDP)

= měsíční průměr úhrnu ročních vyměřovacích základů pojištěnce za rozhodné období (§ 18 ZDP)

- tento průměr se vypočte jako součin koeficientu 30,4167 a podílu úhrnu ročních vyměřovacích základů za rozhodné období a počtu kalendářních dnů připadajících na rozhodné období

rozhodné období (§ 18 ZDP)

Rozhodným obdobím pro stanovení osobního vyměřovacího základu je období, které začíná kalendářním rokem bezprostředně následujícím po roce, v němž pojištěnec dosáhl 18 let věku, a končí kalendářním rokem, který bezprostředně předchází roku přiznání důchodu, pokud se dále nestanoví jinak.

VÝPOČTOVÝ ZÁKLAD (§ 15 ZDP)

REDUKCE OSOBNÍHO ZÁKLADU:

pro rok 2025:

do 20 486 Kč	zápočet plně
nad 20 486 Kč do 186 228 Kč	zápočet 26 %
nad 186 228 Kč	nepřihlíží se

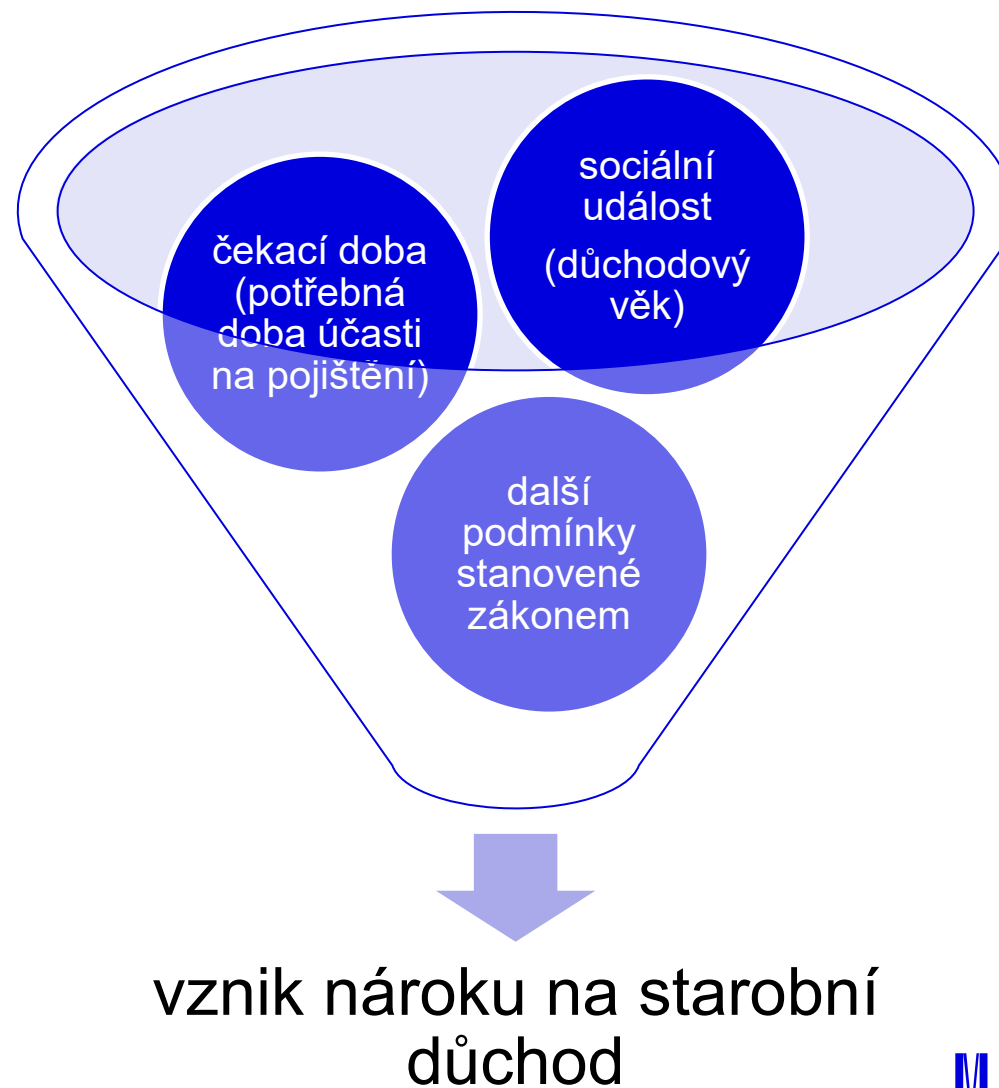
PRŮMĚRNÁ VÝŠE DŮCHODU

PRŮMĚRNÁ VÝŠE DŮCHODU

https://www.cssz.cz/duchodova-statistika#section_0

STAROBNÍ DŮCHOD

DŮCHODOVÉ SCHÉMA :

STAROBNÍ DŮCHOD

DŮCHODOVÝ VĚK:

§ 32 ZDP

(1) Důchodový věk činí

a) u mužů 60 let,

b) u žen

1. 53 let, pokud vychovaly alespoň pět dětí,
2. 54 let, pokud vychovaly tři nebo čtyři děti,
3. 55 let, pokud vychovaly dvě děti,
4. 56 let, pokud vychovaly jedno dítě, nebo
5. 57 let,

jde-li o pojištěnce narozené před rokem 1936.

(2) U pojištěnců **narozených v období let 1936 až 1971** se důchodový věk stanoví **podle přílohy k tomuto zákonu**. Stanoví-li se důchodový věk s přičtením kalendářních měsíců, považuje se za důchodový věk věk dosažený v posledním přičteném kalendářním měsíci v den, který se číslem shoduje se dnem narození pojištěnce; neobsahuje-li takto určený měsíc takový den, považuje se za důchodový věk ten věk, který je dosažen v posledním dni posledního přičteného kalendářního měsíce.

(3) U pojištěnců **narozených po roce 1971 důchodový věk činí 65 let.**

(4) Podmínka **výchovy dítěte** pro nárok ženy na starobní důchod je splněna, jestliže žena osobně pečuje nebo pečovala o dítě ve věku **do dosažení zletilosti alespoň po dobu deseti roků**. Pokud se však žena ujala výchovy dítěte po dosažení osmého roku jeho věku, je podmínka výchovy dítěte splněna, jestliže žena osobně pečuje nebo pečovala o dítě ve věku do dosažení zletilosti aspoň po dobu pěti roků; to však neplatí, pokud žena před dosažením zletilosti dítěte přestala o dítě pečovat.

D Ů C H O D O V Ý V Ě K

rok narození	Důchodový věk činí u					
	mužů	žen s počtem vychovaných dětí				
		0	1	2	3 - 4	5 a více
1936	60r+2m	57r	56r	55r	54r	53r
1946	61r+10m	59r+8m	58r+4m	57r	55r+8m	54r+4m
1956	63r+6m	63r+2m	61r+8m	60r+4m	59r	57r+8m
1964	64r+10m	64r+10m	64r+10m	64r+2m	62r+8m	61r+2m
1965	65r	65r	65r	64r+8m	63r+2m	61r+8m
1966	65r	65r	65r	65r	63r+8m	62r+2m
1967	65r	65r	65r	65r	64r+2m	62r+8m
1968	65r	65r	65r	65r	64r+8m	63r+2m
1969	65r	65r	65r	65r	65r	63r+8m
1970	65r	65r	65r	65r	65r	64r+2m
1971	65r	65r	65r	65r	65r	64r+8m

STAROBNÍ DŮCHOD

POTŘEBNÁ DOBA POJIŠTĚNÍ:

§ 11 ZDP

(1) Dobou pojištění je po 31. prosinci 1995 doba účasti na pojištění

a) osob uvedených v § 5 odst. 1 a v § 5 odst. 4, za kterou bylo v České republice zaplaceno pojistné,

b) osob uvedených v § 6, za kterou bylo v České republice zaplaceno pojistné, a to nejdříve ode dne zaplacení pojistného.

STAROBNÍ DŮCHOD

NÁHRADNÍ DOBY POJIŠTĚNÍ:

§ 12 ZDP

(1) Náhradní dobou pojištění je po 31. prosinci 1995 doba účasti na pojištění osob uvedených v § 5 odst. 2; podmínkou pro to, aby se tato doba účasti na pojištění hodnotila jako náhradní doba pojištění, je, s výjimkou doby účasti na pojištění podle § 5 odst. 2 písm. g), že byla získána na území České republiky a **že doba pojištění trvala aspoň jeden rok**. Podmínkou pro to, aby se doba účasti osob uvedených v § 5 odst. 2 hodnotila po 31. prosinci 2011 jako náhradní doba pojištění, je, že pojištěnec po dobu trvání této účasti byl v České republice účasten důchodového pojištění z jiného důvodu, nemocenského pojištění nebo zdravotního pojištění anebo, bydlel-li v České republice, jako poživatel důchodu nebo rodinný příslušník odvozoval své nároky ze zdravotního pojištění v jiném členském státě Evropské unie; za účast na zdravotním pojištění v České republice se však pro tyto účely nepovažuje taková účast na tomto zdravotním pojištění, která je pouze odvozeným nárokem rodinného příslušníka z účasti jiné osoby na tomto pojištění. Podmínkou pro to, aby se doba účasti na pojištění osob uvedených v § 5 odst. 2 písm. d) hodnotila jako náhradní doba pojištění, je, že o době osobní péče o osobu mladší 10 let, která je závislá na pomoci jiné osoby ve stupni I (lehká závislost), nebo o osobu, která je závislá na pomoci jiné osoby ve stupni II (středně těžká závislost) nebo ve stupni III (těžká závislost) anebo ve stupni IV (úplná závislost), rozhodl příslušný orgán sociálního zabezpečení podle zvláštního právního předpisu.

(2) Nestanoví-li se v tomto zákoně jinak, hodnotí se pro vznik nároku na důchod a výši procentní výměry důchodu náhradní doba pojištění stejně jako doba pojištění.

POTŘEBNÁ DOBA POJIŠTĚNÍ

- obecná – § 29 odst. 1 písm. a) až k)

- doba účasti na pojištění

- postupně se zvyšuje od 25 let až po 35 let po roce 2018 v závislosti na dosažení důchodového věku

- zahrnuje dobu pojištění

- zahrnuje náhradní dobu pojištění (plně nebo 80 %)

- zvláštní

- § 29 odst. 2 písm. a) až f)

- doba účasti na pojištění se postupně zvyšuje od 15 do 20 let v závislosti na dosažení zvláště **definovaného (vyššího) důchodového věk**

- zahrnuje náhradní dobu pojištění (plně nebo 80 %)

- § 29 odst. 3

- zahrnuje dobu pojištění **bez náhradní doby**

PŘEDČASNÝ DŮCHOD

– starobní důchod **před dosažením důchodového věku**

§ 31 ZDP

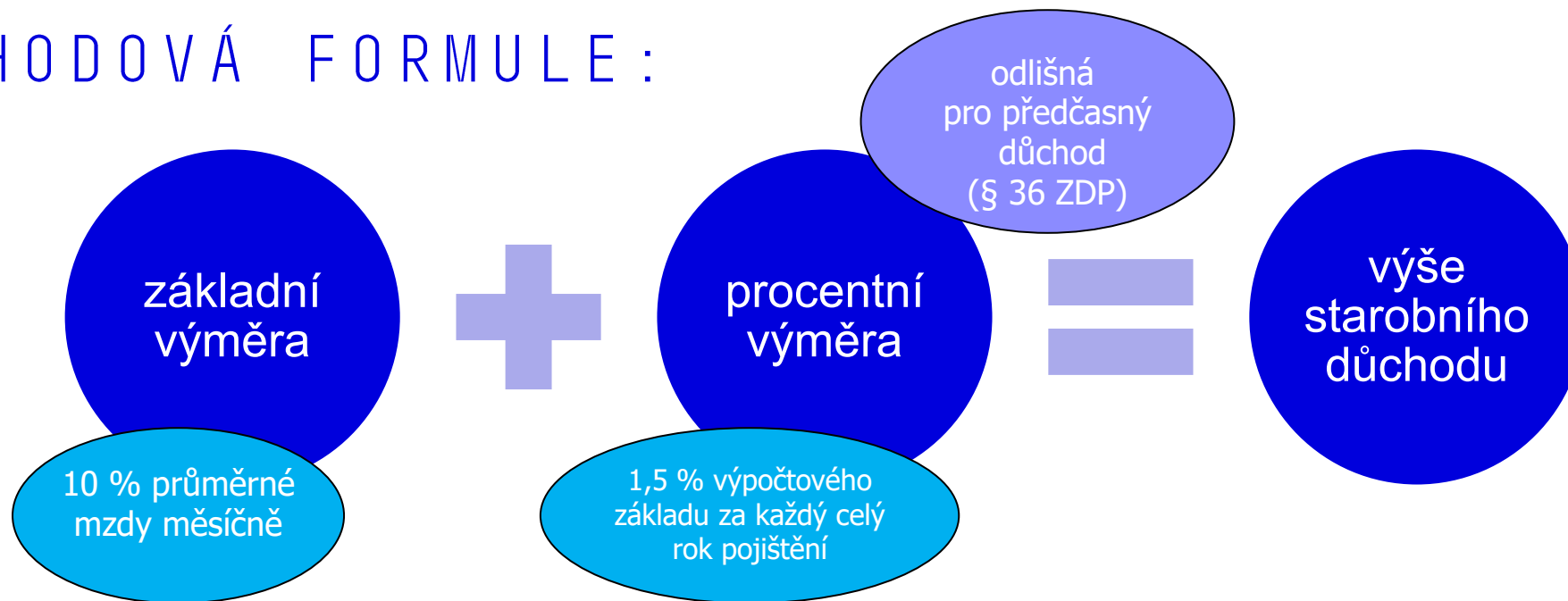
(1) Pojištěnec má nárok na starobní důchod před dosažením důchodového věku, jestliže získal **dobu pojištění 40 let** a do dosažení důchodového věku mu ode dne, od něhož se starobní důchod přiznává, **chybí nejvýše 3 roky**. Do doby pojištění potřebné pro vznik nároku na starobní důchod podle předchozí věty se náhradní doby pojištění započítávají v rozsahu podle § 29 odst. 5.

(2) Starobní důchod podle odstavce 1 se přizná nejdříve ode dne podání žádosti o přiznání tohoto důchodu. Za den vzniku nároku na starobní důchod podle odstavce 1 se považuje den, od něhož je tento důchod přiznán.

(3) Přiznání starobního důchodu podle odstavců 1 a 2 **vylučuje** nárok na starobní důchod podle § 29.

STAROBNÍ DŮCHOD

DŮCHODOVÁ FORMULE:

DŮCHODOVÁ FORMULE STAROBNÍHO DŮCHODU

každý starobní důchod se skládá

– základní výměra

- stanovena procentní sazbou z průměrné mzdy a odráží sociální hledisko
sazba 10 % průměrná mzda definována v § 15 odst. 4 – výše upravena v nařízení vlády

– procentní výměra

- odvozuje se od výpočtového základu
- vyjadřuje minulou zásluhu
- prvky ovlivňující výši procentní výměry
 - výpočtový základ
 - procentní sazba
 - celková doba pojištění
 - krácení u předčasných důchodů

V Ý C H O V N Ě

- zvýšení procentní sazby starobního důchodu za vychované dítě
- od ledna 2023 ke starobním důchodům
- příspěvek ve výši 500 Kč měsíčně za každé vychované dítě (od 1. 1. 2025 se bude jednat o částku 503 Kč)

ZVYŠOVÁNÍ STAROBNÍHO DŮCHODU

Souběh pojištěné výdělečné činnosti a nároku na starobní důchod

Nepobírání důchodu

procentní výměra

+ 1,5% VZ za 90 dní

Pobírání 1/2 důchodu

+ 1,5% VZ za 180
dní

Pobírání plné výše

+ 0,4% VZ za 360
dní

PŘÍKLAD

Paní Marie Nováková v pracovním poměru jako učitelka matematiky a tělesné výchovy na základní škole. Důchodového věku dosáhla 2. 11. 2023. V březnu letošního roku jí ředitel základní školy sdělil, že z důvodu odchodu do důchodu skončí její pracovní poměr koncem školního roku 2023/2024. Zaměstnankyně se skončením pracovního poměru nesouhlasí. Je postup zaměstnavatele v souladu s právním řádem?

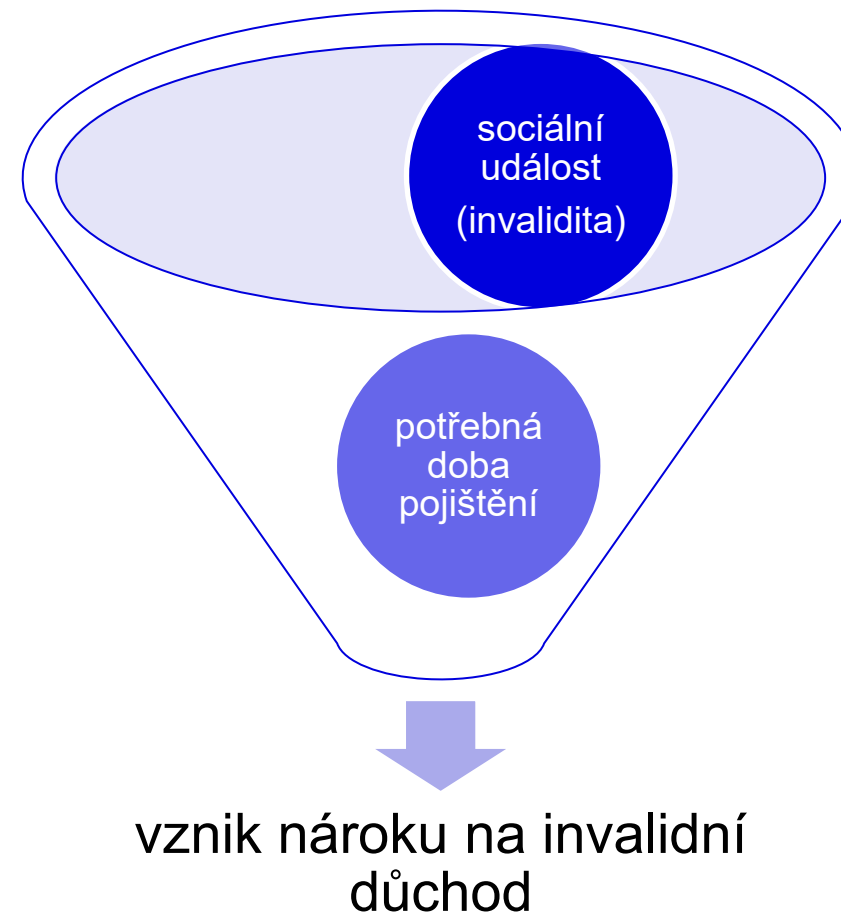
PŘÍKLAD

Začátkem dubna nabídl ředitel základní školy zaměstnankyni, že by po dobu následujícího školního roku mohla ve výkonu práce pokračovat jako zástup za jinou zaměstnankyni, která odchází na mateřskou dovolenou. Pracovní smlouva má být uzavřena na dobu jednoho roku, což ředitel odůvodňuje skutečností, že je zaměstnankyně poživatelkou starobního důchodu. Je takovýto postup v souladu s právním řádem?

INVALIDNÍ DŮCHOD

ZÁKLADNÍ DŮCHODOVÉ SCHÉMA :

INVALIDNÍ DŮCHOD

INVALIDITA :

§ 26 ZDP

§ 39 ZDP

(1) Pojištěnec je invalidní, jestliže z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu nastal pokles jeho pracovní schopnosti nejméně o 35 %.

(2) Jestliže pracovní schopnost pojištěnce poklesla

a) nejméně o 35 %, avšak nejvíce o 49 %, jedná se o invaliditu prvního stupně,

b) nejméně o 50 %, avšak nejvíce o 69 %, jedná se o invaliditu druhého stupně,

c) nejméně o 70 %, jedná se o invaliditu třetího stupně.

INVALIDNÍ DŮCHOD

POTŘEBNÁ DOBA POJIŠTĚNÍ:

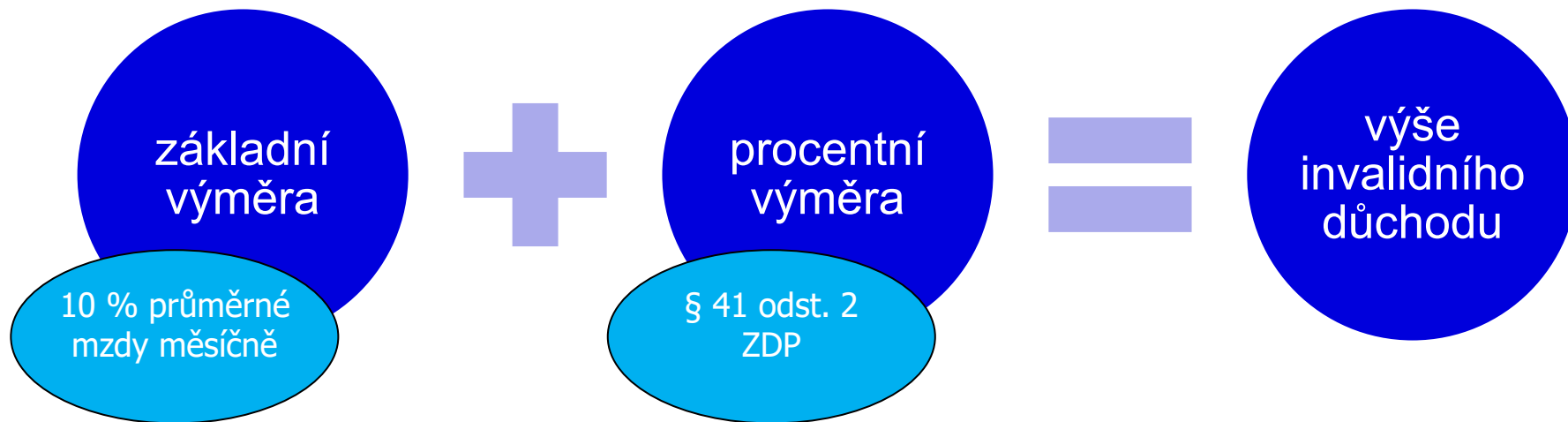
§ 40 ZDP

(1) Potřebná doba pojištění pro nárok na invalidní důchod činí u pojištěnce ve věku

- a)** do 20 let méně než jeden rok,
- b)** od 20 let do 22 let jeden rok,
- c)** od 22 let do 24 let dva roky,
- d)** od 24 let do 26 let tři roky,
- e)** od 26 let do 28 let čtyři roky a
- f)** nad 28 let pět roků.

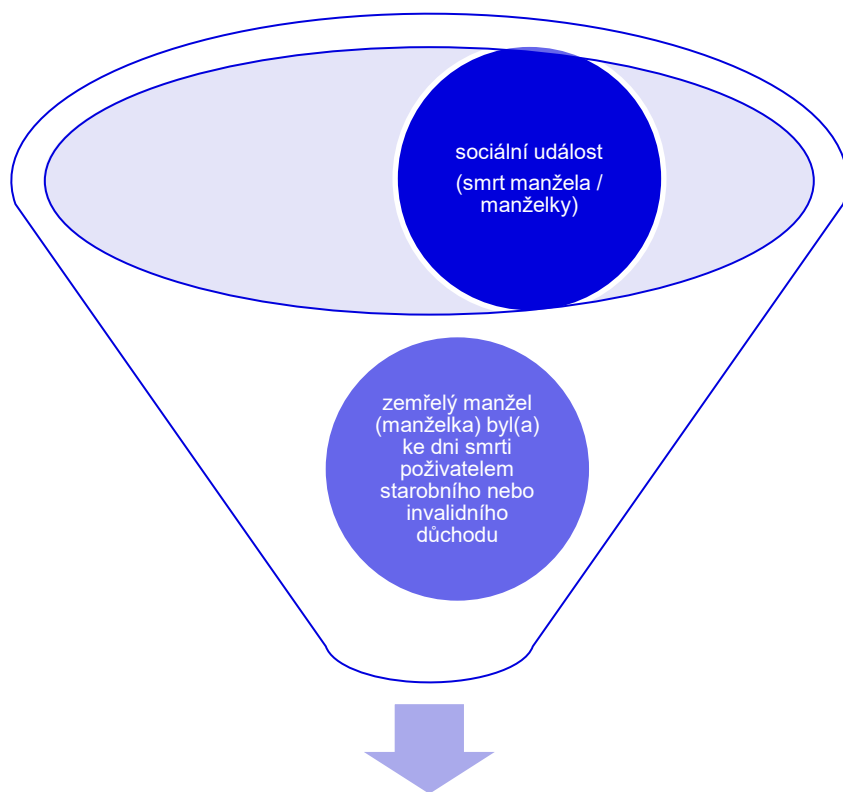
INVALIDNÍ DŮCHOD

DŮCHODOVÁ FORMULE:

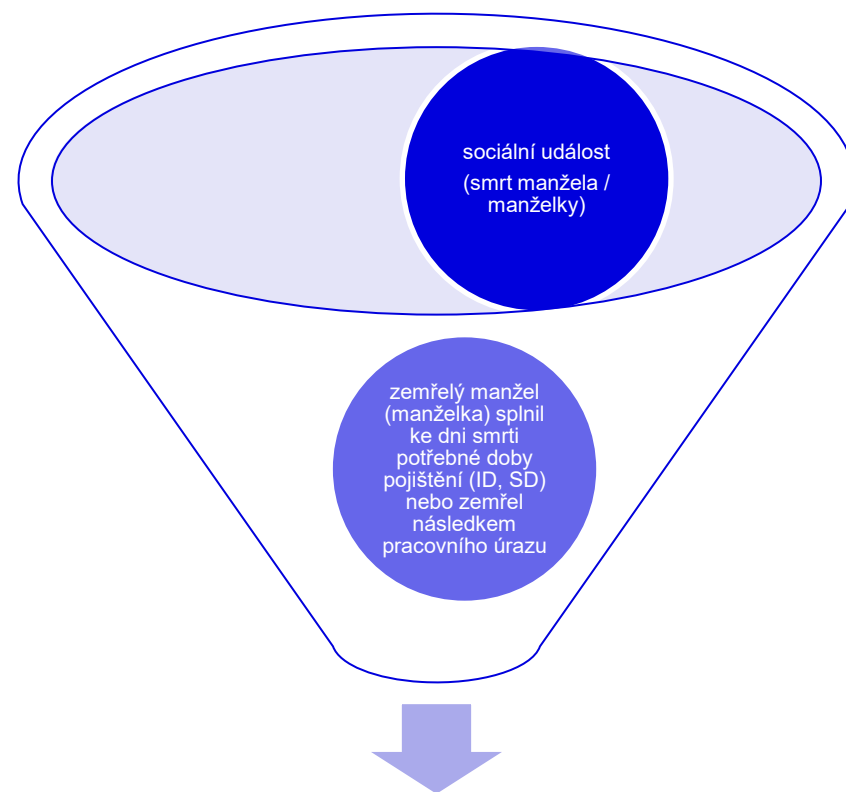

VDOVSKÝ / VDOVECKÝ DŮCHOD

DŮCHODOVÉ SCHÉMA :

vznik nároku na vdovský /
vdovecký důchod

vznik nároku na vdovský /
vdovecký důchod

VDOVSKÝ / VDOVECKÝ DŮCHOD

PODPŮRČÍ DOBA:

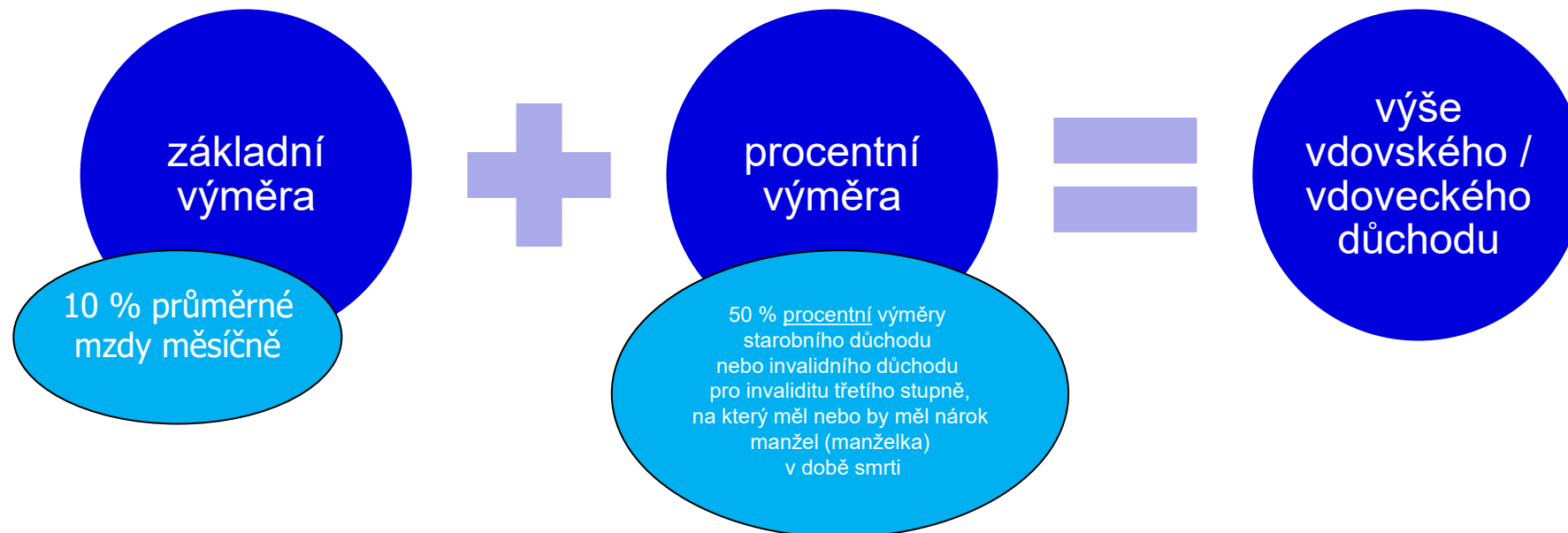
1 rok

pokud vdova (vdovec) nespĺňujú některou
z podmínek uvedených
v § 50 odst. 2 ZDP

zánik nároku
v § 50 odst. 5, 6 ZDP

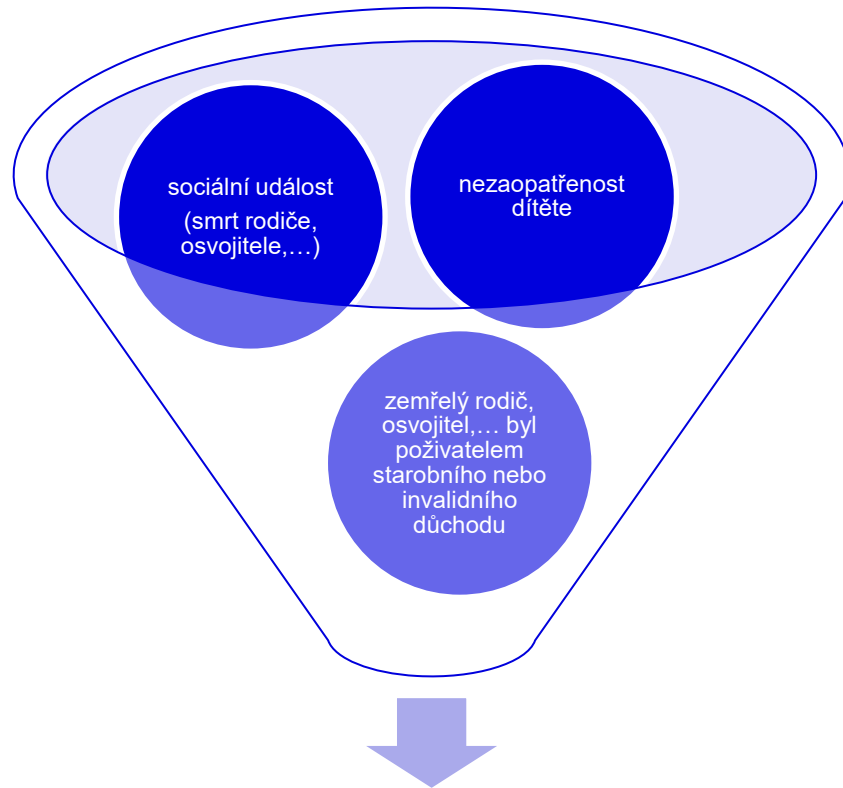
VDOVSKÝ / VDOVECKÝ DŮCHOD

DŮCHODOVÁ FORMULE:

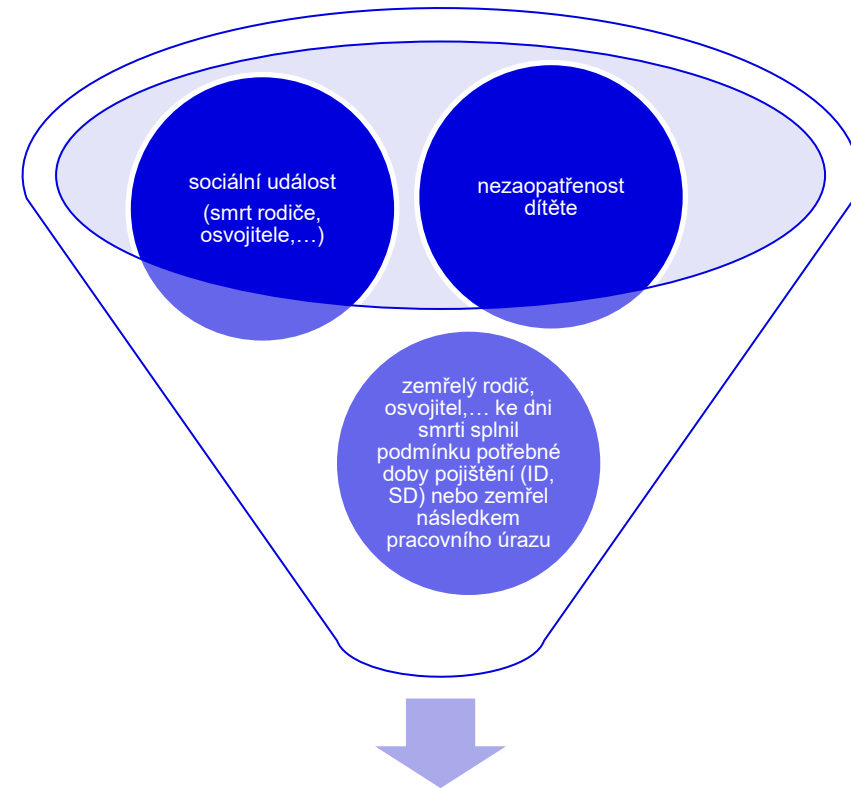

SIROTČÍ DŮCHOD

DŮCHODOVÉ SCHÉMA :

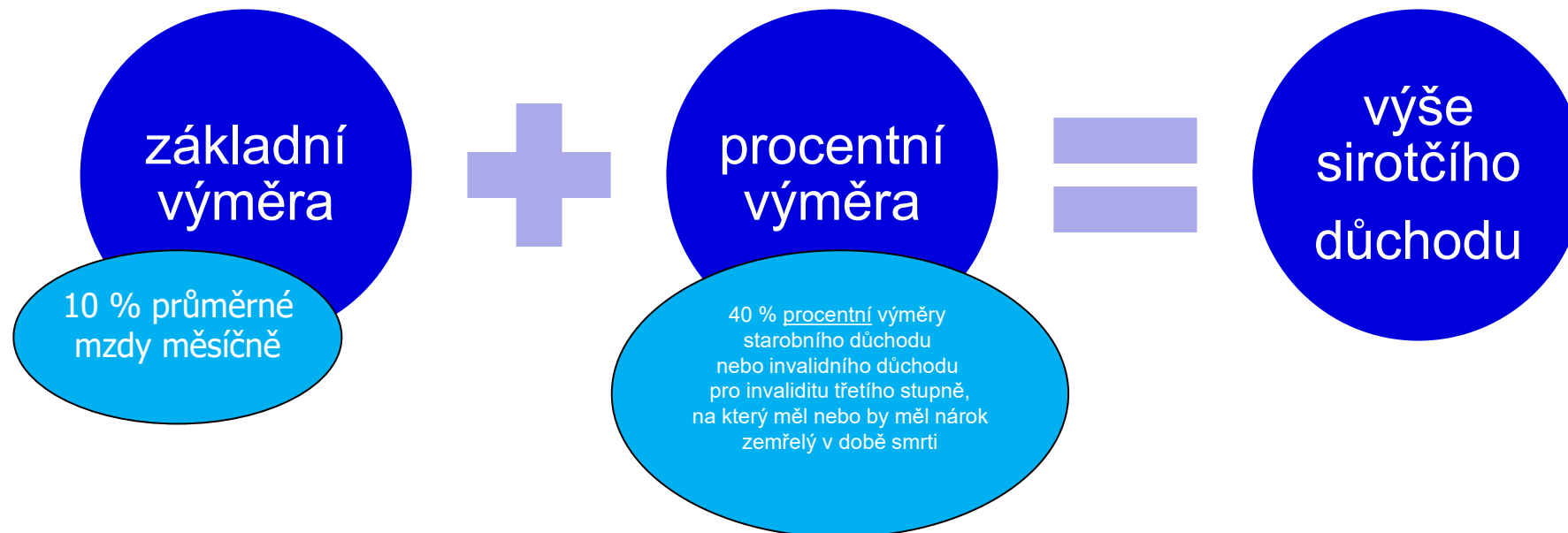
vznik nároku na sirotčí
důchod

vznik nároku na sirotčí
důchod

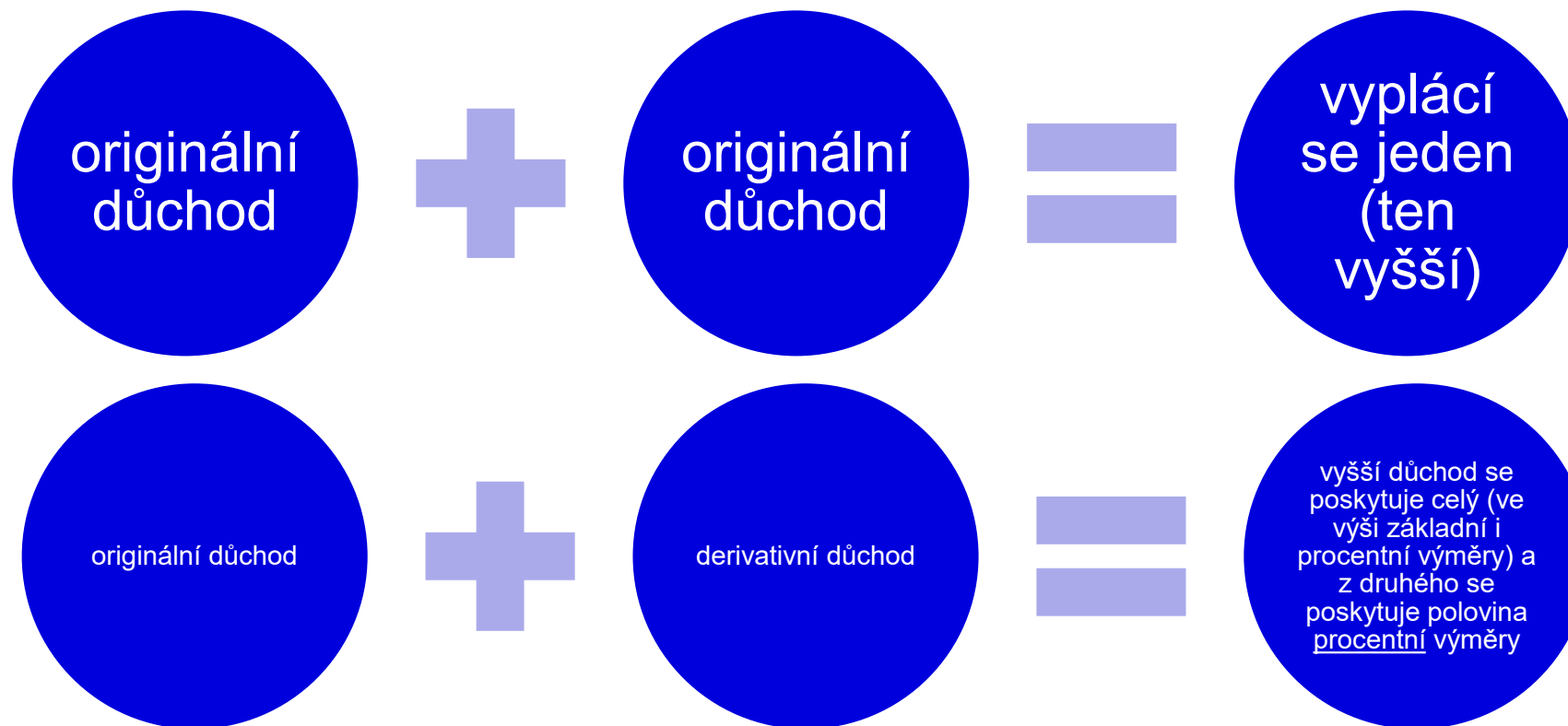
SIROTČÍ DŮCHOD

DŮCHODOVÁ FORMULE:

S O U B Ě H N Á R O K Ů N A D Ů C H O D Y

- záleží zda se jedná o souběh nároků na originální důchody nebo na důchod originální s důchodem derivativním

ŘÍZENÍ VE VĚCECH DŮCHODOVÉHO POJIŠTĚNÍ

zákon č. 582/1991 Sb.,
o organizaci a provádění
sociálního zabezpečení
(§ 55 a násl.)

správní řád
(subsidiárně)

není-li jeho použití vyloučeno
např.:
řízení o vydání výkazu nedoplatků
řízení o prominutí penále

DŮCHODOVÉ POJIŠTĚNÍ

opravný prostředek **NÁMITKY**

- § 88 zákona č. 582/1991 Sb.
- do 30 dnů ode dne oznámení rozhodnutí
- rozhoduje opět **ČSSZ**
- možnost rozhodnout i v neprospěch účastníka řízení

soudní přezkum rozhodnutí

- správní soudnictví – **KRAJSKÝ SOUD**
- výjimka z místní příslušnosti – podle žalobce
- řízení osvobozeno od soudních poplatků

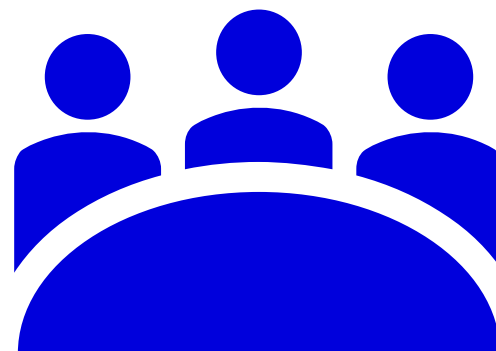
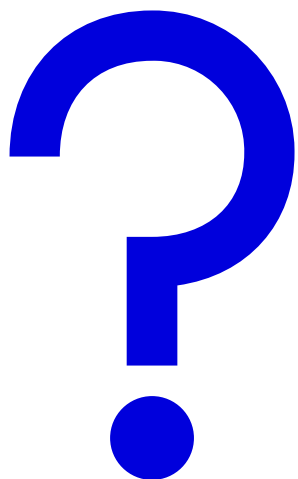
DŮCHODOVÁ REFORMA

– <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=9&CT=696&CT1=0>

– <https://www.mpsv.cz/duchodova-reforma>

OTÁZKY? DISKUZE...

MUNI
LAW

DĚKUJI ZA POZORNOST!